

МЕТОДОЛОГІЯ ТА ІНСТРУМЕНТАРІЙ ІНКЛЮЗИВНОЇ ЕКОНОМІКИ

Коркушко О. Н., Кушнір Л. А., Кушнір В. О.

1. Бухгалтерський облік як складова економічної інклюзії українських емігрантів: приклад Польщі

Інформаційною базою для інклюзивної економіки та системи фінансової інклюзії є доволі різні компоненти інформаційного простору. Перш за все, це інформація про населення: вік, стать, етнічний склад, освіта та інвалідність, може допомогти зрозуміти потреби різних груп людей і визначити специфічні заходи для забезпечення їхньої економічної інклюзії.

Важливим є доступ до статистичних економічних показників, зокрема зайнятість, доходи та інші показники які можуть допомогти визначити потреби та вразливість різних верств населення. Сюди належать також дані про безробіття серед інвалідів, мінімальна заробітна плата, нерівність доходів і т. д.

Водночас, знання про закони, політику та нормативно-правове забезпечення, що стосуються інклюзивної економіки, є важливим компонентом інформаційної бази, зокрема законодавство про захист прав інвалідів, елементи антидискримінаційної політики, програми підтримки малих підприємств тощо.

Однак основою в інформаційному забезпеченні управлінських рішень в умовах інклюзивної економіки залишається бухгалтерський облік, який забезпечує збір, класифікацію та реєстрацію фінансової інформації про різні суб'єкти економіки. Це дозволяє зрозуміти стан фінансових ресурсів, доходів та витрат, а також фінансовий вплив інклюзивних ініціатив та політик.

Бухгалтерський облік може бути використаний для вимірювання соціальної вартості та впливу діяльності на різні групи населення. Наприклад, враховуючи витрати на навчання та розвиток людей з інвалідністю, можна оцінити, наскільки ефективними є заходи з їхньої інклюзії.

Саме бухгалтерський облік на наш погляд облік може допомогти виявити можливу дискримінацію та нерівність в економіці. Наприклад, аналізуючи дані про зайнятість та заробітну плату різних груп

населення, можна виявити та вирішити проблеми з рівним доступом до робочих місць і справедливою оплатою праці.

Облік надає базові дані для моніторингу та оцінки ефективності інклюзивних ініціатив та програм. Використовуючи фінансові показники та показники продуктивності, можна визначити успішність та розробити стратегії для подальшого розвитку інклюзивної економіки.

За допомогою об'єктивних даних керівникам приймають обґрунтовані рішення щодо інклюзивної економіки. Саме бухгалтерський облік допомагає виявляти потенційні проблеми та можливості, оцінювати вартість і вплив різних стратегій та політик.

Вітчизняний бухгалтерський облік з кожним роком все більше адаптується до вимог міжнародних стандартів. Однак, на сьогоднішній день, є ряд питань щодо ведення бухгалтерського обліку та формування фінансової звітності, які різняться в країнах ЄС та Україні. Виняток й не становить Польща, до якої за останній період емігрувало багато українців.

Досить часто у багатьох членів суспільства назріває думка про те, що якби було добре працювати на самого себе, тобто зайнятись певним видом підприємницької діяльності. Одні – наважуються, та розпочинають власний бізнес, інші – продовжують працювати на державних посадах, найманими працівниками різних суб'єктів господарювання. Зрозуміло, що одного бажання для відкриття власної справи не достатньо. Існує ряд передумов, які необхідно реалізувати для того, щоб зайнятись власним бізнесом. Однак, одна справа, якщо цей бізнес у своїй країні, а інша – якщо за межами своєї держави. Набагато складніше щось розпочати не в своїй країні.

Багато українців, які розпочали власний бізнес у Польщі, чи то до війни в Україні, чи то після, стикнулись з мовним питанням, з певними соціальними та культурними особливостями сусідньої держави тощо. Однак найвагомішою проблемою, з якою стикнулись українці, які мали на меті відкриття власної справи у Польщі – це законодавство, й особливо що стосується бухгалтерського обліку, податків та фінансової звітності. Імплементация положень європейського законодавства потребує ретельного аналізу та вивчення досвіду європейських держав, що реалізують програму гармонізації вимог у сфері бухгалтерського обліку¹. Володіння нормативно-правовою базою, звісно, сприяє своєчасній сплаті податків, поданню фінансової звітності та

---

¹ Гасанов С. С., Котляревський Я. В., Кучерява М. В. Порівнянність фінансової звітності: європейський вимір та вітчизняні реалії. *Фінансово-економічна інтеграція України в ЄС: наукові праці НДФІ*. Київ, 2016. № 1 (74). С. 7.

ефективному веденню бухгалтерського обліку цілому. Тому, багато хто з іноземців одразу стають у черги до бібліотек, реєструються на різноманітні освітні інтернет-ресурси, для того, щоб у короткі терміни вивчити нормативну базу з бухгалтерського обліку країни-сусідки. Однак певна частина українців, які зайнялись власною справою у Польщі, одразу прийняли рішення для себе, що процес ведення бухгалтерського обліку та формування фінансової звітності краще всього на договірних умовах доручити підприємствам, які надають такі послуги (аутсорсингові компанії).

Щодо реформування бухгалтерського обліку у Польщі, то варто зазначити, що 29 вересня 1994 року, було ухвалено Закон «Про бухгалтерський облік»², який вніс певні кардинальні зміни в систему обліку активів та пасивів. Реформи торкнулися методів оцінки активів та їх ліквідності з урахуванням реалій ринкової економіки. Однак, система подвійного запису й надалі залишилась для реєстрації фактів господарських операцій.

Керуючись законодавством Польщі, у формі спеціалізованих книг (гросбухів), реалізується принцип послідовного та безперервного внесення записів до реєстрів рахунків бухгалтерського обліку. На підставі цих гросбухів складається щорічний фінансовий звіт (*sprawozdania finansowego*). В свою чергу, звітність складається з балансу за 12 місяців (*bilans*), який подається до 15 липня наступного року; інформації про прибутки та збитки; додатків та пояснень. Усі ці документи надсилаються до Національного судового реєстру (KRS). З розвитком інформаційних технологій, польська влада дещо спростила процедуру подання цих документів, а тому, з 2019 року подача цих документів відбувається лише в електронному вигляді, що набагато економить час бухгалтерів.

Крім того, звіт може надсилатись через Центральний реєстр – Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej. Це лише у тому випадку, якщо підприємство не підлягає реєстрації в реєстрі. Зробити це потрібно до 30 квітня року, наступного за звітним. Однак, потрібно пам'ятати, що фінансова звітність, яка не затверджена засновниками, податковими органами не приймається³.

Більшість країн Європейського союзу мають певні свої особливості в податковій системі. Польща не є виключенням. В цій країні вона

---

² Act of 29 September 1994 Accounting, Journal of Laws 1994. No 121. Item 591

³ PKGT Audyty (July 2014). ACCOUNTING REGULATIONS IN POLAND 2014. Sp.zo.o. Sp.k. Wybrzeże Kościuszkowskie 43/4 00-347 Warszawa. URL: <http://www.pkgt.pl/pliki/Accounting%20Regulations%20in%20Poland.pdf>

включає понад десяток прямих і непрямих податків, за винятком зборів на соціальне страхування найманих співробітників. Зазначені збори адмініструються Управлінням соцстрахування.

До основних та найпоширеніших податків для фізичних осіб та організацій належать: податок на прибуток; прибутковий податок з фізичних осіб; податок на додану вартість; акцизні збори. Також, під оподаткування потрапляють об'єкти нерухомості та транспортні засоби, що знаходяться в особистому чи комерційному володінні. Платники податків у Польщі, що мають невеликі обсяги господарської діяльності, можуть набувати статусу малого платника податків і мають можливість скористатися зі спрощень в оподаткуванні підприємств ПДВ (VAT), обираючи так званий метод касових розрахунків⁴.

Згідно з чинним законодавством Польщі, фізичні особи сплачують ще такі внески, як на окремі операції цивільно-правового характеру; податок на спадкування та дарування; податок на прибуток від банківських вкладів.

Впродовж останніх років спостерігається удосконалення податкової звітності у Польщі. В першу чергу це стосується відмови від великої кількості щомісячних звітів на користь сплати регулярних авансових платежів з подальшим коригуванням зобов'язань у річній звітності. Як уже зазначалось, розвиток інформаційних технологій вніс ряд позитивних коректив і у податкову звітність. Так, Мінфін Польщі за короткий проміжок часу розробив та успішно впровадив у практичну діяльність систему електронної звітності із застосуванням посиленого електронного цифрового підпису, а з 2019 року частина звітів приймається лише через онлайн-сервіси KRS або на платній основі через комерційні організації. Це суттєво прискорило процедуру подачі податкової звітності у Польщі та сприяє оперативній співпраці податкових органів та платників податків.

Що стосується форм податкової звітності у Польщі, то до найбільш поширених видів звітів та їх належать: декларація з податку на прибуток; спрощена форма; звіт щодо визначення зобов'язання з ПДФО; документ про утриманий ПДФО із зарплати найманої особи; щомісячна декларація з ПДВ.

Обов'язковим є дотримання термінів здачі річної звітності у Польщі. Так, річні звіти подаються у Польщі до 30 квітня (у паперовому вигляді –

---

⁴ Шляхетко В. В. Порівняльний аналіз особливостей ведення обліку суб'єктів малого підприємництва України та окремих країн ЄС. *Наукові записки / Scientific papers*. Київ, 2016. № 1 (52). С. 196.

до закінчення роботи податкових служб, в електронному вигляді – до 23 години 59 хвилин останньої звітної доби).

Таким чином, податкова система Польщі більш стабільна, ніж в Україні та потребує набагато менше часу на різноманітні бухгалтерські справи, звіти та облік, має впроваджену он-лайн бухгалтерію й практично немає різких і необґрунтованих змін податкового законодавства. Основні податки для юридичних осіб – це податок із доходу (19%) та ПДВ (23%). Кожна операція в частині доходів оформляється первинними документами, які є основою для заповнення Торгових книжок (Книжки обліку доходів і витрат). Торгова книга – це єдина можлива форма бухгалтерського обліку для господарських товариств, яка вимагає детального запису фінансових операцій відповідно до чинного законодавства⁵.

Поширеною практикою у Польщі є ведення бухгалтерського обліку сторонньою організацією (аутсорсинг). У разі, якщо власник підприємства приймає рішення про те, що йому не потрібний штатний бухгалтер, то він на договірних умовах користується послугами аутсорсингової компанії.

У її функції входить не лише правильне ведення бухгалтерського обліку, а й своєчасне реагування на будь-які зміни законодавства, здатність підтримати функціонування підприємства в умовах нестабільної економічної ситуації. Співробітники таких компаній мають необхідні знання та досвід, мають технічне оснащення для професійного вирішення поставлених перед ними завдань.

Перевагами аутсорсингу бухгалтерських послуг у Польщі є:

- гарантія якості та суворі конфіденційність. При зверненні клієнта до аутсорсингової компанії підписується договір, у якому чітко зазначені обов'язки кожної із сторін і відповідальність за недотримання взятих він зобов'язань;

- високий рівень послуг. Співробітники таких компаній регулярно проходять переатестацію та перекваліфікацію, мають профільну освіту та великий досвід роботи з різними підприємствами. Грамотне бухгалтерське обслуговування дозволяє уникнути суперечок з органами перевірки, а також штрафних санкцій і витрат, пов'язаних з виправленням помилок;

- оперативність роботи. Багато керівників упевнені, що звернення до сторонньої організації знизить ефективність, оскільки співробітникам

---

⁵ PKGT Audyт (July 2014). ACCOUNTING REGULATIONS IN POLAND 2014. Sp.zo.o. Sp.k. Wybrzeże Kościuszkowskie 43/4 00-347 Warszawa. URL: <http://www.pkgt.pl/pliki/Accounting%20Regulations%20in%20Poland.pdf>

такої компанії доведеться вникати у всі нюанси бухгалтерії. На практиці все по-іншому: проблемою займається ціла команда фахівців, яка здатна провести швидкий аналіз та оперативно прийняти рішення щодо тих чи інших ділянок бухгалтерії;

– скорочення витрат. При зверненні до аутсорсингової компанії не потрібно наймати бухгалтера, організувати його робоче місце, підвищувати кваліфікацію, виплачувати заробітну плату та, відповідно, податки. Ефективно та економічно виправдано вдаватися до аутсорсингу, коли бухгалтерські послуги носять нерегулярний характер або потрібна здача лише нульової звітності, якщо компанія не веде комерційної діяльності.

– безперервність роботи. Аутсорсингова компанія не піде у відпустку, на лікарняний чи декрет. Бухгалтерський облік ведеться безперервно, своєчасно подається податкова звітність, і як результат – відсутні складнощі з органами державної влади.

Всі ці переваги мають свою вартість, що виражається у щомісячній платі, яка обумовлена у договорі

В Польщі, як і в будь-якій іншій європейській країні, однією з особливо гострих проблем у бізнесі є вибір кадрів. Кожен власник підприємства прагне, що у нього працював висококваліфікований бухгалтер. адже від цього залежатиме правильність ведення бухгалтерського та податкового обліку, своєчасність подачі звітності тощо. Саме тому, вимоги для хорошого бухгалтера у Польщі наступні:

– наявність ліцензії польського Мінфіну на проведення розрахункових операцій;

– знання податкової та фінансової законодавчої бази;

– хоча б поверхнєве знайомство з трудовим законодавством;

– відповідна освіта та досвід роботи;

– навички роботи з офісними програмами та спеціалізованим програмним забезпеченням;

– Посвідка на тимчасове проживання чи польське громадянство;

– пунктуальність, порядність, етичність.

Однак, розвиток інформаційних технологій, вплив пандемії COVID-19, стали наслідками віддаленої взаємодії між людьми, підприємствами, а тому у Польщі дедалі частіше використовують зовнішніх спеціалістів для ведення бухгалтерського обліку.

В цілому, варто зазначити, що законодавче регулювання бухгалтерського обліку в Польщі здійснюється за аналогією з іншими розвинутими країнами та гармонізовано із Міжнародними стандартами

фінансової звітності⁶ та вимогами ЄС. Положення профільного Закону про бухгалтерський облік від 29 вересня 1994 р.⁷ поширюються на юридичних осіб, які зареєстровані в Польщі або у разі місцезнаходження топ-менеджменту цієї юридичної особи на її території. Іноземні особи, іноземні компанії, які здійснюють діяльність через відділення, представництва або зареєстровані дочірні компанії, зобов'язані здійснювати облік операцій та зберігати бухгалтерські документи відповідно до вимог польського законодавства. Бухгалтерський облік здійснюється польською мовою та у польських злотих. Документи, підготовлені іноземною мовою, мають бути перекладені для цілей їх використання податковими органами та аудиторами. Звітний період становить 12 місяців та співпадає з календарним роком. Компанія має право обрати інші дати, проте в такому разі слід обов'язково поінформувати податкові органи про таке рішення. Документи та бухгалтерські журнали мають зберігатись у головному офісі компанії та в офісі фірми, що забезпечує бухгалтерський облік підприємства. Термін зберігання документів – 5 років (за винятком деяких видів документів, що потребують постійного зберігання).

2. Нормативно-правові та організаційні аспекти трудової інклюзії фахівців бухгалтерського обліку з особливими потребами

Сьогодні для роботодавців обов'язковим є виконання нормативу робочих місць для працевлаштування інвалідів, передбаченого статтею 19 Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні». Виконання нормативу робочих місць у кількості, визначеній згідно з частиною першою цієї статті, вважається працевлаштування підприємством, установою, організацією, у тому числі підприємством, організацією громадських організацій інвалідів, фізичною особою, яка використовує найману працю осіб з інвалідністю для яких це місце роботи є основним. Крім нормативу робочих місць, потрібно враховувати й індивідуальний підхід до фізичних можливостей та професійних умінь і навиків особи з інвалідністю для виконання тієї чи іншої роботи, беручи до уваги особливості нормативно-правового регулювання і організацію розподілу обов'язків апарату бухгалтерії.

Частіше особам з інвалідністю протипоказана фізична праця, а тому вони обирають розумову. Популярною серед них є професія бухгалтера,

---

⁶ Міжнародні стандарти фінансової звітності / Міністерство фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/translation_of_international_financial_reporting_standards_2022_updated-576

⁷ Act of 29 September 1994 Accounting, Journal of Laws 1994. No 121. Item 591.

яка вимагає професійного досвіду, комунікацій та чимало знань з нормативного забезпечення обліку.

Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджене Наказом Міністерства фінансів України № 88 від 24 травня 1995 р. (zareєстровано в Міністерстві юстиції України № 168/704 від 05.06.95 р.), визначає порядок створення, прийняття і відображення у бухгалтерському обліку, а також зберігання первинних документів, облікових реєстрів, бухгалтерської звітності підприємствами, їх об'єднаннями та госпрозрахунковими організаціями (крім банків) незалежно від форм власності.

Документування – це суцільне і безперервне спостереження за господарськими операціями на підприємстві.

Документ (лат. буквально означає свідоцтво, доказ.) – це письмовий доказ здійснення господарської операції або розпорядження на її здійснення. Сопко В.В. зазначає, що документування є одним із елементів методу бухгалтерського обліку⁸.

Первинні документи, у тому числі на паперових і машинозчитувальних носіях інформації, повинні мати такі обов'язкові реквізити:

- назва документа;
- номер документа;
- назва підприємства, на якому складений документ;
- зміст господарської операції;
- обсяг операції і одиниця виміру;
- грошова сума, ціна;
- місце здійснення операції;
- підписи осіб, відповідальних за здійснення операції і складання документа;
- печатка підприємства.

На думку Нападовської Л. В., залежно від характеру операції та технології обробки даних до первинних документів можуть бути включені додаткові реквізити. Вимоги до складання первинних документів:

- заповнення всіх обов'язкових реквізитів;
- чіткість заповнення;
- недопустимість виправлень;
- складання в момент здійснення операції, а якщо це неможливо, безпосередньо після її закінчення;
- використання бланків типових форм;

---

⁸ Сопко В.В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю і аналізу. Київ : КНЕУ, 2004. С. 42.

– проведення записів в темному кольорі чорнилом, кульковою ручкою, друкарськими засобами чи принтером, що забезпечує зберігання цих записів протягом встановленого терміну зберігання документа;

– обов'язкове прокреслювання вільних рядків;

– проставлення сум у грошових документах цифрами і прописом, перше слово суми записують з початку рядка і з великої літери;

– зазначення даних про посаду, прізвище і підписи осіб, відповідальних за операцію, складання і оформлення документа⁹.

Партин Г. О. підкреслює, що керівник підприємства затверджує перелік осіб, які мають право давати дозвіл (підписувати первинні документи) на здійснення господарських операцій, пов'язаних з відпуском товарно-матеріальних цінностей, майна, видачею грошових коштів і документів. Коло таких осіб, як правило, обмежене¹⁰.

Забороняється приймати до виконання документи на господарські операції, які суперечать законодавчим і нормативним актам, встановленому порядку обліку коштів і матеріальних цінностей, завдають шкоди власникам.

При застосуванні засобів обчислювальної техніки та іншої оргтехніки реквізити можуть бути зафіксовані у вигляді коду. Складаючи документи на машинозчитувальних носіях інформації підприємство, установа зобов'язані за свій рахунок і власними силами виготовити їх копії на паперових носіях на вимогу контролюючих або судових органів та своїх клієнтів.

Підписи осіб, відповідальних за складання первинних документів, на обчислювальних машинах та інших засобах організаційної техніки, виконуються у вигляді пароля або іншим засобом авторизації, що дає змогу однозначно ідентифікувати особу, яка здійснила господарську операцію.

Документ на машинозчитувальному носії повинен мати код особи, відповідальної за правильність складання документа. Належність коду конкретній особі реєструється організацією-створювачем документа на машинозчитувальному носії, а також створюються технічні, програмні засоби та організаційні умови, що виключають можливість користування чужими кодами¹¹.

---

⁹ Нападівська Л. В. Внутрішньогосподарський контроль в ринковій економіці : монографія. Дніпропетровськ : наука і освіта, 2000. С. 146.

¹⁰ Партин Г. О. Бухгалтерський облік в Україні: нормативна та методична база : навч. посіб. Львів : Бескид Біт, 2006. 264 с.

¹¹ Садовська І. Б. Бухгалтерський облік. Київ : «Центр учбової літератури», 2013. С. 36.

Додаткові вимоги до порядку створення первинних документів про касові і банківські операції, рух цінних паперів, товарно-матеріальних та інших об'єктів майна передбачаються спеціальними нормативними актами.

Порядок використання та обліку бланків первинних документів суворої звітності, а також коло господарських операцій, оформлення яких провадиться на таких бланках, визначаються окремими нормативними актами.

Кірейцев Г. Г. в свій час зазначав, що первинні документи підлягають уніфікації і стандартизації.

Уніфікація – це розробка єдиних зразків документів для оформлення однотипних господарських операцій. Уніфіковано всі банківські та касові документи, бланки авансових звітів та посвідчень на відрядження, товарно-транспортних накладних, розрахунково-платіжних відомостей, податкових накладних та інших документів.

Стандартизація – це встановлення для бланків однотипних документів однакових, найбільш раціонального розміру і форми. Друкування стандартних бланків документів великими тиражами дає значну економію паперу, здешевлює їх виготовлення¹².

Класифікація – це умовне групування бухгалтерських документів за визначеними ознаками, зокрема:

- 1) за місцем складання;
- 2) за призначенням;
- 3) за порядком складання;
- 4) за способом використання;
- 5) за змістом і т.д.

1) За призначенням бухгалтерські документи поділяються:

– **розпорядчі**, в яких містяться розпорядження щодо здійснення тієї чи іншої господарської операції; вони не є підставою для запису операцій в обліку, оскільки немає підтвердження про те, що така операція відбулася. До розпорядчих документів належать накази, розпорядження, доручення та ін.;

– **виконавчі**, або виправдні, що підтверджують факти виконання операцій. Вони є першим етапом облікової реєстрації. До них належать прибуткові й видаткові ордери, рахунки-фактури, квитанції, що свідчать про прийняття цінностей, акти про виконані роботи та ін.;

---

¹² Кірейцев Г. Г. Напрями розвитку галузевого обліку в сільському господарстві України. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. Серія «Економіка, аграрний менеджмент, бізнес». 2012. Вип. 169. Ч. 2. URL: <http://elibrary.nubip.edu.ua/15881/1/12kkg.pdf>

– **документи бухгалтерського оформлення**, до яких належать розпорядчі та групувальні відомості, різні довідки, розрахунки тощо (наприклад, розрахунок суми на заготівлю та придбання матеріальних цінностей);

– **комбіновані** – містять ознаки розпорядчих, виконавчих, документів бухгалтерського оформлення з одночасною вказівкою щодо відображення господарської операції на рахунках бухгалтерського обліку. До таких документів належать: Авансові звіти, Звіти про використання коштів, Прибуткові й Видаткові касові ордери, Вимоги на відпуск матеріалів зі складу.

2) За місцем складання документи поділяються на зовнішні та внутрішні.

Зовнішніми документами називаються ті, що надходять від інших підприємств, організацій, тобто складаються за межами даного підприємства. До них належать виписки банку, рахунки постачальників та ін.

Внутрішні документи – це документи, складені (виписані) на даному підприємстві, в організації.

3) За порядком складання поділяються на первинні та зведені. Первинні – це такі документи, що вперше виконують реєстрацію господарської операції в момент її здійснення або невідкладно після здійснення. До них належать акти прийняття і вибуття основних засобів, накладні, квитанції тощо.

Зведені документи складаються на підставі первинних. До них належать різноманітні звіти, розрахунково-платіжні відомості та ін.

4) За способом охоплення операцій документи поділяються на разові та накопичувальні.

Разові документи використовуються лише для одноразового оформлення і відображення операцій. До них належать Прибуткові й Видаткові касові ордери, Вимоги для одержання матеріальних цінностей зі складу та ін.

Накопичувальні документи використовуються для багаторазового оформлення і реєстрації операцій протягом визначеного часу (тижня, декади, місяця). Наприклад, лімітно-забірні картки, як зазначає Садовська І. Б., за допомогою яких оформлюється відпуск матеріалів на виробництво (виконання робіт). Такі документи скорочують кількість первинної документації¹³.

5) За змістом документи поділяють на грошові, розрахункові, матеріальні.

---

¹³ Садовська І. Б. Бухгалтерський облік. Київ : «Центр учбової літератури», 2013. С. 93.

Грошовими документами оформляють операції, пов'язані з грошовими коштами. До них належать платіжні доручення, видаткові й прибуткові касові ордери, банківські чеки та ін.

Розрахунковими документами оформляють розрахунки між фізичними і юридичними особами (рахунок-фактура, платіжне доручення, квитанції та ін.).

Матеріальними документами оформляються операції пов'язані з рухом матеріальних цінностей (прибутковий ордер, вимога-накладна, лімітно-забірна картка та ін.).

б) За технікою складання документів:

– заповнювані ручним способом;

– виготовлені машинним способом.

Опрацювання бухгалтерських документів – це ряд процедур, які передбачають послідовне здійснення: перевірки, розцінки, групування і контирування.

Перевірка здійснюється за формою, змістом і арифметичними розрахунками:

– за формою – формальна перевірка заповнення всіх реквізитів, відповідності стандарту і формі документа, своєчасності складення документа і подання до бухгалтерії;

– за змістом – змістовна перевірка правильності відображення господарської операції, її відповідність законодавчим та нормативним вимогам, інтересам власника чи підприємства;

– за арифметичними розрахунками – перевірка відповідності і правильності проставлених цін і тарифів, розрахованих сум і підсумків.

Розцінка (таксування) документів полягає у проставленні у відповідних графах документа ціни і суми, тобто переведення натуральних і трудових вимірників у грошовий. Ця операція характерна для документів, якими оформлюють рух матеріальних цінностей (вимоги-накладні, лімітно-забірні карти тощо).

Групування документів полягає в об'єднанні однорідних за змістом первинних документів у групи з метою підготовки зведених даних (за складами, цехами, замовленнями, касами тощо). Групування є систематичним, хронологічним або комбінованим.

Кнтирування передбачає зазначення у первинних або зведених документах (відомостях) бухгалтерської проводки.

Коцупатрій М. М. зазначає, що при заповненні первинних документів та облікових реєстрів можливі помилки. Помилки виникають з різних причин: внаслідок втоми, недбалості працівника, несправності калькулятора або комп'ютера. Однак у тексті та цифрових

даних первинних документів, облікових реєстрів і звітів підчистки й необумовлені виправлення не допускаються¹⁴.

Помилки можуть бути:

– локальні – перекручування інформації тільки в одному обліковому реєстрі (наприклад, неправильно проставлена дата);

– транзитні – якщо помилка автоматично проходить через декілька облікових реєстрів, наприклад, перекручування запису будь-якої суми у журналі реєстрації операцій веде до помилок на рахунках, в оборотній відомості і балансі.

Найчастіше помилки трапляються:

– в тексті операції, що призводить до неправильної кореспонденції рахунків – бухгалтерської проводки;

– при записах сум, якщо записавши суму в дебет одного рахунка, бухгалтер забуває записати її в кредит другого рахунка і навпаки. Буває, що, записавши суму до журналу, він забуває рознести її по бухгалтерських рахунках. Інколи, записавши суму у реєстри синтетичного обліку, бухгалтер забуває про аналітичний облік. Цю групу помилок можна легко проконтролювати шляхом правильного застосування методу подвійного запису.

Помилки виправляють:

1) коректурним способом виправляються помилки в первинних документах, облікових реєстрах і звітах, створених ручним способом, тобто неправильні текст або цифри закреслюються і над закресленим надписуються правильні текст або цифри. Закреслення здійснюється однією рисою так, щоб можна було прочитати виправлене;

2) способом «сторно» виправляються помилки в облікових реєстрах за минулий звітний період. Цей спосіб передбачає складання бухгалтерської довідки, до якої помилка (кореспонденція рахунків, сума) вписується червоним чорнилом, пастою кулькових ручок тощо або зі знаком мінус, а правильний запис (кореспонденція рахунків, сума) робиться чорнилом, пастою кулькових ручок тощо темного кольору. Внесенням цих даних до облікового реєстру у місяці, в якому виявлено помилку, ліквідується неправильний запис й відображаються правильні суми та кореспонденція рахунків бухгалтерського обліку.

Виправлення помилки має бути супроводжено надписом «Виправлено» та підтверджено підписом осіб, що підписали цей документ, із зазначенням дати виправлення. У документах, якими

---

¹⁴ Коцупатрий М. М., Марчук У. О. Внутрішньогосподарський контроль в управлінні діяльністю сільськогосподарських підприємств : монографія. Вінниця : ПП «ТД «Едельвейс і К», 2014. С. 54.

оформлені касові й банківські операції та операції з цінними паперами, виправлення не допускаються. А, отже, всі вище згадані контролюючі та облікові роботи та їх нормативне регулювання повністю можуть виконувати працівники бухгалтерії з особливими потребами, яким протипоказана важка фізична праця, комунікуючи з іншими структурними підрозділами підприємства.

Соціальний захист інвалідів є складовою діяльності держави щодо забезпечення прав і можливостей інвалідів нарівні з іншими громадянами та полягає у наданні пенсії, державної допомоги, компенсаційних та інших виплат, пільг, соціальних послуг, здійсненні реабілітаційних заходів, встановленні опіки (піклування) або забезпеченні стороннього догляду, а також працевлаштування, зокрема за бухгалтерським фахом¹⁵.

Задля забезпечення трудових прав осіб, в тому числі й бухгалтерів з інвалідністю законодавством передбачено не тільки низку пільг та гарантій, втілення яких на практиці має на меті ще й недопущення дискримінації осіб з інвалідністю на ринку праці та реалізацію їхніх трудових прав у повному обсязі¹⁶.

Таким чином, дослідження показали, що багато концептуальних і методико-організаційних аспектів документації та документообігу в системі бухгалтерського обліку продовжують залишатися дискусійними й потребують подальшого дослідження та нормативного забезпечення. Зокрема, недостатньо з'ясованими є змістовне наповнення визначень, склад класифікаційних ознак, які є необхідними для поглиблення аналітичних можливостей обліку та посилення його контрольних функцій; невпорядкованість спектру чинників та передумов, що впливають на систему нормативно-правового забезпечення документообігу, організації роботи та професійної комунікації бухгалтерів підприємства з інвалідністю та визначають тенденції їх удосконалення і розвитку тощо. Поряд з невіршеністю теоретичних питань звертають на себе увагу недоліки практики, які передбачають структурування документації; впорядкування руху первинних документів; раціоналізацію документообігу; використання електронного цифрового підпису, організації роботи облікових працівників-осіб з інвалідністю тощо.

---

¹⁵ Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні : Закон України № 2249-VIII (2249-19) від 19.12.2017;чинний, поточна редакція – Прийняття від 10.04.2019. URL: <https://zakon.help/law/875-XII/>

¹⁶ Трудові права та гарантії осіб з інвалідністю. URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/inshetrudovi-prava>

3. Фіскальні важелі інклюзивної економіки: досвід країн Балтії

Країни Балтії – Литва, Латвія та Естонія мають загальні риси й схожу історію. Ці три країни на кордоні Європейського Союзу з росією відновили незалежність від Радянського Союзу на початку дев'яностих років, а потім приєдналися до ЄС у 2004 р.¹⁷. Однак, не дивлячись на ряд загальних рис розвитку цих держав, є й певні особливості, які стосуються конкретної країни Балтії. До таких особливостей належать й питання оподаткування.

На сьогоднішній день у Литві існує розвинений, сформований механізм фіскальних відносин, в якому передбачено близько 25 різних податків, діють всі традиційні види, від перерахувань з прибутку до акцизів на алкоголь і тютюнову продукцію. Практично всі вони входять у сферу контролю Державної податкової інспекції, крім деяких питань, які у віданні митних органів та міністерств сільського господарства та охорони навколишнього середовища. Загальний обсяг надходжень до бюджету в країні вважають одним із найнижчих у Європі. Податки у Литві виплачують усі суб'єкти підприємництва, зареєстровані на її території, – місце управління та розташування контролюючих структур не має значення. У країні немає законодавчо визначеного поняття фіскального резидентства, і на практиці перераховувати кошти до бюджету мають усі, у кого всередині держави відкрито компанію чи представництво.

У Литві є вільні економічні зони. Щоб працювати в них, необхідно вкласти в економіку від мільйона євро (за величиною капіталізації бізнесу, активами/оборотом). Інвестор, який відповідає вимогам, звільняється від податків на шість років (крім земельного – потрібно сплачувати половину від встановленої ставки). Також Литва:

- заохочує розвиток будівництва, торгівлі, готельно-ресторанного бізнесу, освіти, логістику, видавничу та кінодіяльність (продюсери місцевих фільмів сплачують з них податок на прибуток у Литві у розмірі 25% від ставки);
- пропонує програму стимулювання наукових досліджень: інвестиції у яких віднімаються за підрахунку податкової бази;
- звільняє від сплати податків компанії, діяльність яких заморожена – відновити її можна буквально за кілька днів, сповістивши податкові органи.

---

¹⁷ Кіпер А. С., Родіонова Т. А. Роль бізнесу в соціально-економічному розвитку Латвії, Литви та Естонії. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2020. Випуск 34. С. 109–114. URL: <http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/index.php/34-2020>

Податок на прибуток у Литві формується за класичною схемою – основу становить операційний дохід резидентів, а якщо компанія має представництва в іншому місці Європейської економічної зони (ЄЕЗ), то їх до уваги не включають. До бази також входять доходи від джерел, розташованих у країні, навіть якщо вони контролюються ззовні (крім угод з продажу акцій місцевих чи ЄС-суб'єктів за дотримання низки умов)¹⁸.

Віднімають з оподаткованої основи витрати, пов'язані з діяльністю підприємства. Стандартна ставка становить 15%, але у республіці діють правила, якими її можна зменшити до 5%. Пільгова ставка малого бізнесу стосується підприємств, де:

- офіційно працевлаштовано не більше десяти осіб;
- доходи періоду менше 300 тисяч євро;
- на останній день періоду один акціонер володіє єдиною компанією в повному обсязі або одночасно має не більше половини акцій в будь-якій іншій (одноосібно або у складі групи власників).

Також податкові пільги надаються при отриманні резидентами доходів з джерел у інших країнах. Збитки допустимо переносити на майбутні періоди, крім тих, що отримано від передачі цінних паперів та деривативів. Терміни за ними не перевищують п'яти років від початку появи. Також можна переносити збитки на інші компанії, з якими суб'єкт перебуває у групі (за дотримання деяких умов).

Підприємство, крім перерахувань із доходів, сплачує й інші податки у Литві – соціальний (4%), на забруднення довкілля, за трудові відносини (потрібно відняти його із зарплати працівника) тощо. Акцизами оподатковуються алкоголь, тютюн, енергетичні продукти (включаючи електрику) – імпортовані чи вироблені та реалізовані в республіці.

Литва – держава, в якій діють принципи уникнення подвійного оподаткування. Якщо одна місцева юрособа більше року володіє щонайменше 10% акцій іншої, заснованої в ЄЕЗ, то дивіденди від дочірнього суб'єкта податками не обкладаються. Пільговий холдинговий режим «звільнення від участі» діє, якщо головна компанія повністю сплатила прибутковий податок у Литві. Стандартна ставка за дивідендами становить 15%, суми віднімають у компаній-отримувачів при розрахунку перерахувань до бюджету з прибутку, правило працює і щодо нерезидентів. Якщо кошти отримані від фірм із країн «чорного списку», режим не діє. За такою ж 15-відсотковою ставкою обкладають відсотки та приріст капіталів.

---

¹⁸ Подакова В. Є., Бондаревська К. В., Гришкін В. О. Гармонізація системи оподаткування в країнах Європейського Союзу. *Причорноморські економічні студії*. 2018. № 33. С. 36–40. URL: http://www.bses.in.ua/journals/2018/33_2018/9.pdf

ПДВ стандартно сплачується у розмірі 21%, і законодавство щодо нього формується відповідно до директив ЄС. Однак для низки товарів зроблено виняток, вони оподатковуються за ставкою:

- до 9% – книги та періодика, пасажирські перевезення;
- 5% – допомога інвалідам, деякі медичні та фармацевтичні товари;
- нульовий – міжнародні перевезення та експорт, страхова діяльність, звільняються від податку деякі фінансові послуги тощо.

Прибутковий податок у Литві стягують із коштів від бізнес-діяльності (самостійна зайнятість, інвестиції, приріст капіталів) та заробітної плати, розмір якої перевищує мінімальний поріг – 840 євро на місяць. Його вносять резиденти, які отримують доходи незалежно від точки формування коштів – за загальносвітовим принципом¹⁹.

Стандартна ставка встановлена на рівні тих же 15%. Вона стосується і нерезидентів республіки, які отримують кошти від діяльності всередині її кордонів – до неї входять і відсотки, доходи від операцій з нерухомістю, іншим майном. З доходу фізичних осіб також утримують:

- 9% за страхування здоров'я (6% платить працівник та 3 – його наймач);
- 30,98% до соціального фонду: до 4% працівник, решта – роботодавець;
- 0,2% до гарантійного фонду.

Нерухомість, що знаходиться всередині країни, належить приватним особам та використовується з комерційними цілями, оподатковується за ставками від 0,3 (за замовчуванням) до 3%, це визначає місцеве самоврядування. Також до бюджету потрібно сплачувати інші податки – на землю (0,1-4% залежно від загальної вартості), спадок, реєстрацію промислової власності тощо.

У фіскальній системі Латвії останніми роками відбувалися процеси гармонізації із загальноприйнятими нормами єврозони. Тому, щодо податкового законодавства, більшість норм відповідають таким, як і в інших країнах ЄС. Водночас податки в Латвії – одні з найнижчих у Європейському Союзі.

Головна причина – не до кінця «зміцніла» економіка, яка хоч і характеризується порівняно малим дефіцитом держбюджету і низьким рівнем державного боргу, проте вимагає податкових преференцій підприємцям для досягнення стабільно високих темпів зростання. Загалом податкова система досить проста, що полегшує ведення бізнесу та обліку. Проте її елементарність автоматично означає порівняно малу

---

¹⁹ State Tax Inspectorate under the Ministry of Finance of the Republic of Lithuania. URL: <https://www.vmi.lt/evmi/en/home>

кількість законодавчих «лазівок», знаючи які можна було б легально зменшити фіскальний тягар. Тому податки в Латвії хоч і спочатку низькі, але за детального порівняння з іншими країнами можуть бути порівнянними. Перевага латвійської системи – низькі податки не вимагають широких знань законодавчої бази та доступні «за умовчанням» кожному.

Прибутковий податок у Латвії сплачується всіма резидентами незалежно від країни походження відповідних доходів. Використовувана ставка залежить від розміру доходу і становить 23%. Історично розмір цього фіскального платежу зменшується – раніше ставка дорівнювала 24%.

Щоб комплексно розібрати прибутковий податок у Латвії, не обійтись без аналізу фіскальних платежів із фонду оплати праці. Порівняно низька ставка прибуткового податку поєднується із відносно більшими внесками до фондів соціального страхування. У Латвії ставка податку на соціальне страхування дорівнює 34%, але її більшою мірою оплачує роботодавець, а із зарплати працівника утримуються лише 10%, що залишилися. Якщо фізична особа отримує прибуток від капіталу – відсотки, дивідендні виплати – з їхньої суми необхідно віддати державі 10%. Щодо доходів, отриманих з приросту капіталу, наприклад, прибуток від гри на фондовій біржі, ставка податку становить 15%. Також фізособа, яка володіє нерухомим майном, щорічно сплачує відповідний податок, ставка якого може становити від 0,2 до 1,5% від кадастрової оцінки вартості об'єкта залежно від його типу.

Таким чином, податки в Латвії для приватних осіб досить ощадливі та стимулюють самозайнятість населення. За інших рівних умов працівник компанії платитиме більше податків, ніж індивідуальний підприємець.

Багато компаній спеціально реєструються тут, оскільки податок на прибуток у Латвії становить лише 15%. Додатково існує спеціальний пільговий режим для малих підприємств, який використовується при виконанні наступних умов:

- щорічний оборот не більше 100 тисяч євро;
- всі учасники підприємства – фізособи та їх не більше п'яти;
- зарплата кожного співробітника не перевищує 720 євро на місяць.

За дотримання таких вимог можна розраховувати на ставку податку в 12%, якщо річний оборот менший за 7 тис. євро. У разі перевищення цього рівня використовується стандартна ставка 15%, але при цьому таке підприємство звільняється від сплати податку на соцстрахування працівників у розмірі 23,4%. Завдяки цьому стимулюється розвиток

малого підприємництва, але слід пам'ятати про зміни уряду: з 2018 року всі мікропідприємства платять стандартні 15%.

Ще один із способів зменшення податкового навантаження для юридичних осіб – їх реєстрація у формі партнерства. Таке підприємство не стає платником податку на прибуток, а доходи від його функціонування оподатковуються відповідно до ставок прибуткового податку фізичних осіб. Завдяки цьому можна відчутно зменшити фіскальні платежі за рахунок усунення зобов'язання сплачувати збори соцстрахування.

Позитивним є те, що податок на прибуток у Латвії не потрібно сплачувати стосовно:

- дивідендних доходів;
- доходу від продажу цінних паперів;
- роялті.

Уряд спеціально склав «чорний список» країн, до якого входить понад 60 найпопулярніших «податкових гаваней». Така законодавча норма пояснюється бажанням уряду максимально обмежити можливість ухилення від сплати податків. Водночас, Латвія уклала договори про усунення подвійного оподаткування з більш ніж 50 країнами, у тому числі й з Україною. Завдяки цьому як приватним, так і юридичним особам вигідно отримувати дивіденди та подібні прибутки з капіталу латвійських компаній.

Юридичні та фізичні особи однаково опосередковано сплачують ПДВ при купівлі товарів та послуг. Щоб юрособа була зареєстрована платником ПДВ, її річний дохід має перевищувати 50 тисяч євро. Існують три ставки цього податку:

- стандартна 21% – застосовується для більшості видів послуг та товарів;
- знижена 12% – використовується для медичних товарів, фармацевтичної та друкованої продукції;
- нульова – для господарських операцій, здійснених з контрагентами, що базуються в ЄС, а також експортних та операцій з міжнародних транспортних послуг.

Загалом для податкової системи Латвії притаманно:

- максимальна простота нормативної бази;
- структура податкових платежів із фонду оплати праці аналогічна більшості пострадянських країн – порівняно невеликий прибутковий податок у Латвії поєднується із чималими внесками соцстрахування;
- низький рівень корпоративного фіскального навантаження – цим Латвія подібна до інших країн, які прагнуть залучити у свій економічний

простір великий бізнес за рахунок податкових пільг: Ірландія, Кіпр, Віргінські острови та подібні до них.

Естонія вигідно вирізняється серед інших держав-членів Європейського Союзу лояльною до бізнесу фіскальною політикою. І саме у цьому полягає головна особливість системи. Податки в Естонії встановлені як на загальнодержавному, так і на місцевому рівні.

Більшість платежів надходять до держбюджету (у тому числі, прибутковий, соціальний податок, акцизний збір та багато інших), але при цьому ряд платежів передано до відання місцевої влади (наприклад, на рекламу, загальнообов'язковий збір із власників домашніх тварин та інші).

Загалом податки в Естонії утворюють досить просту та зрозумілу систему, а більшість ставок встановлені на низькому рівні порівняно з багатьма західноєвропейськими державами. Всі ці обставини роблять країну привабливою в аспекті оподаткування та широкого застосування пільг.

Податок з прибутку в Естонії формально існує, проте його базова ставка становить 0 відсотків. Завдяки цьому, підприємства можна вважати низькоподатковими, адже їхні власники мають можливість значно оптимізувати відрахування зі своєї підприємницької діяльності. Таку вигідну ставку запроваджено ще у 2000 році, і вже майже 23 роки така лояльна фіскальна політика держави цілком виправдала себе завдяки численним інвестиційним впливанням в економіку країни як з боку місцевих підприємців, так і з боку нерезидентів²⁰.

Ще один плюс для власника компанії, вигідний для невеликих підприємств, – це можливість мінімізувати витрати на зарплату працівникам, якщо у штаті фірми немає фізичних осіб-резидентів. При цьому, якщо в компанії офіційно працевлаштований тільки директор/член правління, який виконує керівні функції, то естонське законодавство не вимагає обов'язкової виплати йому заробітної плати. Проте, незважаючи на такий вигідний податковий клімат для бізнесу, не варто розраховувати на те, що компанії не доведеться платити зовсім нічого. Податок на прибуток в Естонії зберігається для розподіленої її частини – тобто, якщо чистий прибуток підприємства виплачується у вигляді дивідендів власникам/засновникам, необхідно робити відрахування. У тому ж випадку, якщо отриманий чистий дохід компанія використовує для свого подальшого розвитку та інвестицій у підприємницьку діяльність, для такого доходу буде збережено нульову ставку відповідно до чинного податкового законодавства Естонії.

---

²⁰ Taxes of Estonia. Ministry of finance Republic of Estonia.
URL: <https://www.fin.ee/en/taxes>

В Естонії встановлено податок з обігу суб'єктів підприємницької діяльності (аналог ПДВ) за загальною ставкою у розмірі 20%. Для низки товарів та послуг (у тому числі друкованої продукції, лікарських препаратів тощо) встановлено знижену величину ПДВ – 9%.

Кожне підприємство або індивідуальний підприємець з річним оборотом понад 40 тисяч євро мають зареєструватися платником ПДВ (VAT). При цьому якщо суб'єкт господарської діяльності реалізує свої товари та послуги не на території держави, а в межах Європейського Співтовариства, то дана продукція не оподатковуватиметься податком на додану вартість.

У державі податковим законодавством встановлено досить широкий перелік акцизів, які нараховуються на різні види товарів, насамперед алкогольні напої, тютюнові вироби, паливо (ПММ), автомобільний транспорт тощо. При нарахуванні акцизного збору враховується велика кількість нюансів, у тому числі, чи було вироблено певний товар на естонській території, чи використовується місцева тара для пакування імпортованої сировини (наприклад, імпортного алкоголю) тощо.

Акцизні ставки для різних видів продукції періодично переглядаються, і у зв'язку з цим вносяться відповідні зміни до чинного законодавства.

Прибутковий податок в Естонії є загальнообов'язковим для всіх фізичних осіб-резидентів, а також для нерезидентів, які офіційно працюють на території цієї держави. Для того, щоб іноземець був прив'язаний до статусу резидента, потрібне його перебування на території Естонії більше 183 днів на рік (півроку та більше).

Загальну ставку прибуткового податку встановлено у розмірі 20%. Важливою особливістю є те, що тут відсутня прогресивна шкала нарахування, тому ставка однакова всім платників податків незалежно від розміру їх річного доходу. Фіскальне законодавство встановлює розмір неоподаткованого мінімуму доходів фізосіб, що нині становить 654 євро на місяць. Тому громадяни зі щомісячним доходом до 654 євро не сплачуватимуть кошти до бюджету, а ті платники, які мають більший дохід, можуть зменшити загальний розмір бази оподаткування на суму неоподаткованого мінімуму. Слід зазначити, що на теперішній час в Естонії законодавчо гарантований мінімальний розмір заробітної плати становить 725 євро брутто на місяць²¹. Податок з дивідендів (розподіленого прибутку) на користь фізичних осіб-засновників компаній встановлений у такому ж розмірі, як і прибутковий податок в

---

²¹ Taxes of Estonia. Ministry of finance Republic of Estonia.
URL: <https://www.fin.ee/en/taxes>

Естонії – 20%. Таким чином, щодо оподаткування дивіденди від підприємницької діяльності прирівнюються до звичайного доходу громадян. При цьому фіскальне законодавство забезпечує чітке дотримання принципу щодо того, що будь-який вид надходжень оподатковується лише один раз. Тому у разі сплати податку на розподілений прибуток з дивідендів ця сума до загального оподаткованого доходу цього ж платника вже не включатиметься. Крім вищезгаданого платежу з отриманих коштів, працевлаштовані громадяни в Естонії повинні сплачувати досить високий соціальний податок, ставка якого становить 33% від нарахованої заробітної плати. Цей вид податку встановлено для того, щоб забезпечити необхідне медичне та пенсійне страхування працівника. При цьому розподіл соціального збору відбувається так:

- 20% перераховується до пенсійного фонду;
- 13%, що залишилися, – до фонду обов'язкового медичного страхування.

В Естонії встановлено загальнообов'язковий податок на землю, який мають сплачувати усі власники ділянок. Проте передбачено певний перелік пільг – як залежно від особи платника (наприклад, пенсіонери), так і залежно від типу та цільового призначення земельної ділянки.

Отже, з початком війни в Україні у 2022 році, українсько-польські відносини перейшли на найвищий рівень. Відносини з теплих і сусідських через війну росії проти України перейшли на новий етап – відносин міцних та історичних. Винятковою є підтримка України з боку Польщі, яка проявилася в багатьох напрямках. Зокрема, це безпрецедентна оборонна допомога, а також підтримка українських громадян, які були вимушені виїхати до Польщі, рятуючись від війни, розв'язаної росією.

Еміграція в іншу країну завдає чимало клопоту та переживань. Тому, працевлаштувавшись у Польщі на посаду бухгалтера, невідкладно потрібно вивчати чуже законодавство, адже бухгалтерський облік в цій країні має свої особливості. Ряд відмінностей та особливостей налічує й фінансова та податкова звітність. Відсутність знань з бухгалтерського обліку у Польщі неминуче призведе до штрафних санкцій та ряду поточних проблем.

Тому, перемістивши з України або розпочавши власний бізнес у Польщі, набагато ефективніше доручити бухгалтерський облік запрошеній фірмі (аутсорсинговій компанії).

Багато європейських країн пропонують не лише спрощену та лояльну для бізнесу законодавчу базу, а й оптимальні умови оподаткування, адже оподаткування є найважливішим інструментом національної

економічної і соціальної політики. Оподаткування в країнах Балтії – одне з найбільш гнучких та м'яких на всій території ЄС. Це зумовлено тим, що на всіх державних рівнях пропагується розвиток малого бізнесу, для яких існує багато пільг та бонусів.

Саме країни Балтії постійно підтримують Україну на міжнародній арені. З перших днів повномасштабного вторгнення росії на територію України, в Литві, Латвії та Естонії пройшли масові акції на підтримку України. Президенти та інші політики трьох країн неодноразово відвідували Україну під час війни, щоб показати підтримку. Ще до початку повномасштабного нападу росії на Україну, Литва та Латвія передали Україні військову допомогу. А в перші тижні боїв Балтійські країни спустошували свої військові запаси, аби допомогти Україні. Крім того, Литва, Латвія та Естонія постійно підтримують Україну фінансовою, гуманітарною допомогою, прийняли десятки тисяч українських біженців.

АНОТАЦІЯ

Більшість українців, які потрапили до Польщі, змушені були працевлаштуватись за посадами та професіями, якими ніколи не займались в Україні. В більшій мірі – це робітничі професії. Однак певна частина українців змогли працевлаштуватись за тими посадами, які займали в Україні. З одного боку – це можливість займатися тією ж справою, що й на батьківщині, з іншого боку – це ряд складностей та проблем через певну особливість законодавства іншої держави.

З такими проблемами стикнулись ті українці, які в своїй країні займались веденням бухгалтерського обліку та вирішили продовжити цю справу у Польщі. Не дивлячись на певну подібність у нормативно-правовій базі з бухгалтерського обліку та оподаткування в Україні та Польщі, все ж таки є ряд відмінностей. Ці відмінності обумовлюються як різноманітністю існуючих форм організації господарської діяльності, так і впливом на практику обліку зовнішніх факторів (економічних, політичних, соціальних, географічних). Це стало вагомим проблемою та перешкодою при працевлаштуванні українців на посади бухгалтерів, податківців, аудиторів тощо.

В сучасних умовах для роботодавців обов'язковим є виконання нормативу робочих місць для працевлаштування інвалідів, передбаченого статтею 19 Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні». Виконання нормативу робочих місць у кількості, визначеній згідно з частиною першою цієї статті, вважається працевлаштування підприємством, установою,

організацією, у тому числі підприємством, організацією громадських організацій інвалідів, фізичною особою, яка використовує найману працю осіб з інвалідністю для яких це місце роботи є основним. Крім нормативу робочих місць, потрібно враховувати й індивідуальний підхід до фізичних можливостей та професійних умінь і навиків особи з інвалідністю для виконання тієї чи іншої роботи.

Країни Балтії у своєму розвитку пройшли не легкий шлях для становлення своєї незалежності. Поступово, рік за роком, Литва, Латвія та Естонія розвивались в умовах інтеграції в Європейський Союз. На сьогоднішній день, країни Балтії, знаходячись в єдиному європейському просторі, демонструють високі показники соціально-економічного розвитку. Крім того, Литва, Латвія та Естонія демонструють досить сприятливий клімат для ведення бізнесу на своїх ринках. У цьому неабияке значення має податкова система цих країн. Країни, які прагнуть залучити інвестиції у власну економіку і створити сприятливий клімат для вже діючих підприємств, повинні безперервно вдосконалювати свою фіскальну політику. В цьому відношенні податки в країнах Балтії по праву вважаються одними з найбільш привабливих на території сучасної Європи. Адже створення прозорих правил ведення господарської діяльності та оподаткування, а також забезпечення єдиних справедливих підходів до всіх суб'єктів податкових правовідносин сприяє укріпленню партнерських відносин між громадянами, суб'єктами господарювання та державою. А це, в свою чергу, призводить до збільшення надходжень до бюджетів усіх рівнів, зростання прибутків підприємств та доходів громадян.

Література

1. Гасанов С. С., Котляревський Я. В., Кучерява М. В. Порівнянність фінансової звітності: європейський вимір та вітчизняні реалії. *Фінансово-економічна інтеграція України в ЄС : наукові праці НДФІ*. Київ, 2016. 1 (74). С. 5–15.

2. Act of 29 September 1994 Accounting, Journal of Laws 1994. No 121. Item 591.

3. PKGT Audyт (July 2014). ACCOUNTING REGULATIONS IN POLAND 2014. Sp.zo.o. Sp.k. Wybrzeże Kościuszkowskie 43/4 00-347 Warszawa. URL: <http://www.pkgt.pl/pliki/Accounting%20Regulations%20in%20Poland.pdf>

4. Міжнародні стандарти фінансової звітності / Міністерство фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/translation_of_international_financial_reporting_standards_2022_updated-576

5. Шляхетко В. В. Порівняльний аналіз особливостей ведення обліку суб'єктів малого підприємництва України та окремих країн ЄС. *Наукові записки / Scientific papers*. Київ, 2016. № 1 (52). С. 194–200.

6. Сопко В. В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю і аналізу. Київ : КНЕУ, 2004. С. 42.

7. Нападowska, Л. В. Внутрішньогосподарський контроль в ринковій економіці : монографія. Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2000. С. 146.

8. Партин Г. О. Бухгалтерський облік в Україні: нормативна та методична база : навч. посіб. Львів : Бескид Біт, 2006. 264 с.

9. Садовська І. Б. Бухгалтерський облік. Київ : «Центр учбової літератури», 2013. С. 93.

10. Кірейцев Г. Г. Напрями розвитку галузевого обліку в сільському господарстві України. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Економіка, аграрний менеджмент, бізнес»*. 2012. Вип. 169. Ч. 2. URL: <http://elibrary.nubip.edu.ua/15881/1/12kkg.pdf>

11. Коцупатрий М. М., Марчук У. О. Внутрішньогосподарський контроль в управлінні діяльністю сільськогосподарських підприємств : монографія. Вінниця : ПП «ТД «Едельвейс і К», 2014. 268 с.

12. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні : Закон України № 2249-VIII (2249-19) від 19.12.2017; чинний, поточна редакція – Прийняття від 10.04.2019. URL: <https://zakon.help/law/875-XII/>

13. Трудові права та гарантії осіб з інвалідністю. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/trudovi-prava>

14. Кіпер А. С., Родіонова Т. А. Роль бізнесу в соціально-економічному розвитку Латвії, Литви та Естонії. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2020. Випуск 34. С. 109–114. URL: <http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/index.php/34-2020>

15. Подакова В. Є., Бондаревська К. В., Гришкін В. О. Гармонізація системи оподаткування в країнах Європейського Союзу. *Причорноморські економічні студії*. 2018. № 33. С. 36–40. URL: http://www.bses.in.ua/journals/2018/33_2018/9.pdf

16. State Tax Inspectorate under the Ministry of Finance of the Republic of Lithuania. URL: <https://www.vmi.lt/evmi/en/home>

17. Taxes of Estonia. Ministry of finance Republic of Estonia. URL: <https://www.fin.ee/en/taxes>

Information about the authors:

Oleh Korkushko

PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Finance,
Accounting and Taxation
named after S. Yurii

Educational and Rehabilitation Institution of Higher Education
«Kamianets-Podilskyi State Institute»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6577-8647>
13, Hodovantsia str., Kamianets-Podilskyi, Khmelnytskyi region,
32300, Ukraine

Liudmyla Kushnir

PhD, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Finance, Accounting and
Taxation named after S. Yurii

Educational and Rehabilitation Institution of Higher Education
«Kamianets-Podilskyi State Institute»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5746-2095>
13, Hodovantsia str., Kamianets-Podilskyi, Khmelnytskyi region,
32300, Ukraine

Volodymyr Kushnir

PhD in Economics,
Accountant of an Outsourcing Company
Kyiv, Ukraine